

Vabariigi Valitsuse määruse
„Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2005. a määruse nr 144
„Hoiualade kaitse alla võtmine Harju maakonnas” muutmise” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta kaitse alla hoiuala ja kehtestada hoiualale kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega võetakse kaitse alla Vääna jõe ja Kuivajõe hoiuala, muudetakse Valgejõe hoiuala piiri ning täiendatakse ala kaitse eesmärke siseriikliku kaitse tagamiseks. Kõik hoiualad ja nende laiendused jäävad Natura 2000 võrgustikku kuuluvatele loodusaladele.

Vääna jõe hoiuala paikneb Harju maakonnas Harku vallas Liikva, Vahi, Vaila, Vääna ja Vääna-Jõesuu külas. Valgejõe hoiuala paikneb Harju maakonnas Kuusalu vallas Koitjärve, Kolgu, Pala, Suru ja Valgejõe külas. Kuivajõe hoiuala paikneb Harju maakonnas Kose vallas Tade külas ja Kose-Uuemõisa alevikus. Harju maakonna hoiualad on võetud kaitse alla Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2005. a määrusega nr 144 „Hoiualade kaitse alla võtmine Harju maakonnas”.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni kaitse planeerimise spetsialist Elina Einaru (tel 674 4807, e-post elina.einaru@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna nõunik Roland Müür (tel 680 7429, e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud õigusosakonna jurist Maiu Paloots (tel 730 2244, e-post maiu.paloots@keskkonnaamet.ee). Ekspertdihinnangu on andnud Jaak Tambets, Meelis Tambets ja Rein Järvekülg, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 7 on loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldus selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Hoiualade kaitse eesmärk on kaitsta elustiku mitmekesisust, ohustatud ja kaitsealuseid liike. Eelnõukohases määruses kajastatud hoiualadel kaitstakse järgmisi elupaigatüüpe, mida EÜ nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi *loodusdirektiiv*) nimetab I lisas - jõed ja ojad (3260) ja nõrglubja-allikad (*7220) ning II lisas nimetatud liike: rohevesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), harilik hink (*Cobitis taenia*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

Rohe-vesihobu, paksukojaline jõekarp ja saarmas kuuluvad loodusdirektiivi II ja IV lissasse.

Loodusdirektiivi IV lisasse kuuluvad ranget kaitset vajavad liigid. Paksukojaline jõekarp on II kategooria kaitsealune liik. Rohe-vesihobu ja saarmas kuuluvad looduskaitsealuse alusel ohustatud liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Paksukojaline-jõekarp ja saarmas on Eesti punase raamatu nimistu järgi tähelepanu vajavas seisus.

Paksukojaline jõekarp on peamiselt Euroopa liik, kes XX sajandi esimesel poolel oli levinuim jõekarbiliik. Paksukojalise jõekarbi arvukus on oluliselt vähenenud Saksamaal, Austrias ja Poolas. Väga haruldane on ta Belgias, Šveitsis ja Tšehhis, välja surnud Hollandis ja Briti saartel. Eestis on elusate isenditega leiukohti teadaolevalt 88 (Liigi tegevuskava eelnõu, H. Timm 2011). Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus ja leviala oluliselt ahenenud. Olemasolevates asurkondades on viimasel aastakümnel täheldatud kõrget suremust, suurimaks ohuks on maaparandus ja põllumajanduslik reostamine.

Euroopas on rohe-vesihobu lääne poole aheneva areaaliga liik. 2010. aastal avaldatud Euroopa kiilide punases nimestikus omistatakse talle staatus „elujõuline”. Rohe-vesihobu levik Eestis sõltub talle sobivate veekogude olemasolust. Et väikesi vooluveekogusid on rohkem Lõuna-Eesti künklikul maastikul ja Põhja-Eesti rannikul, siis on ka põhilised elupaigad nendel aladel. Elupaigas on liik sageli arvukas (Liigi tegevuskava eelnõu, M. Martin 2011). Rohe-vesihobu on Eestis paiguti levinud, enamasti vähearvukas liik.

Saarmas oli algselt levinud kogu Euroopas, kuid elupaikade hävimise ja üleküttimise tagajärjel hävis või oli hävimas Kesk-Euroopas ja Skandinaavias. Baltikumis ja Eestis on laialt levinud ning suhteliselt arvukas liik. Peamine oht saarmale on viimastel aastatel koprajahil kasutatavad rauad. Ohuteguriks on konkurents mingiga, seda eriti talvise toidu hankimisel mingi kõrge arvukuse korral.

Lõhe ja jõesilm kuuluvad nii loodusdirektiivi II kui ka V lisasse ja nende liikide elupaikadesse tuleb moodustada loodushoiualad.

Lõhe oli Läänemeres varem üsna laialt levinud, asustades kõiki kudemiseks ja noorjärkude kasvamiseks sobilikke jõgesid. 19. sajandi keskel sigis lõhe vähemalt 60 Läänemerre suubuvus jões, mille hulka kuulusid ka 11 Eesti jõge. Nüüd on paljud Läänemerre suubuvad jõed lõhe looduslikuks sigimiseks eri põhjustel kõlbmatud ja populatsioonid seal hävinud, nõrgenenud või püsivad asustamise toel. Eestis on teada üheksa lõhe kudejõge. Alates XX sajandi algusest on Eesti lõheasurkondade arv ja arvukus oluliselt vähenenud, kuid viimase kümne aasta jooksul on täheldatav mõne asurkonna arvukuse tõus. Peamised ohutegurid on jõgede paisutamine, vooluhulga ja veetaseme muutused reguleeritud jõgedes, kudejõgede reostumine ja eutrofeerumine. Lõhe ei ole Eestis kaitsealune liik, kuid on kantud eriti ohustatud liigina Eesti punase raamatu nimistusse.

Jõesilm on Euroopas levinud kogu Läänemere basseinis. Jõesilm on siirdeliik, teda leidub ligikaudu 40 jões-ojas üle terve rannikuala. Jõesilm ei ole Eestis kaitsealune liik ega ole kantud Eesti punase raamatu nimistusse. Jõesilmu arvukus on viimase sajandi jooksul peaaegu kogu levila piires langenud. Arvukuse vähenemise olulisim põhjus on jõe-elupaikade kvaliteedi langus. Vähenenud on sobivate koelmute arv ja pindala, rändetõkked takistavad kudemiseks sobivatesse jõelõikudesse jõudmist, kohati on vee kvaliteet vastuvõetamatuks muutunud. Jõesilmu kaitse on tõhus vaid juhul, kui keskendub eelkõige elupaikade kaitsele (Jõesilmu seirest, J. Tambets, R. Järvekülg 2006).

Harilik võldas kuulub loodusdirektiivi II lissasse ja on kõige laiemalt levinud loodusdirektiivi II lisa liigiks Eestis. Siiski ei ole võldase levik peaaegu kusagil lausaline, enamikus veekogudes asustab ta vaid üksikuid piiratud ulatusega alasid. Võldas on Eestis III kaitsekategooria kaitsealune liik ja on kantud tähelepanu vajava liigina Eesti punase raamatu nimistusse.

Hink on Eestis oma levila põhjapiiril. Kuigi hink elab mitmes jões ja järves ning lisaks ka rannikumeres, näib tema levik Eestis olevat võrdlemisi lünklik. Hinku ohustavad jõgede süvendamine, veetaseme kõikumised paisutatud jõgedes, tugev reostus ja röövkalade suur arvukus. Hink on Eestis III kategooria kaitsealune liik ja on kantud Eesti punase raamatu nimistusse määratlemata liigina.

Elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) hõlmab jõgede neid lõike, mis on püsinud looduslikus või looduslähedases seisundis. Väärtuslikud on jõed, kus paiguti on kiirevoolulis kivise-kruusase põhjaga lõike.

Elupaigatüüp nõrglubja-allikad (*7220) hõlmab kalgiveelisi allikaid, milles toimub aktiivne allikalubja moodustumine. Nõrglubja tekkimiseks on soodsamad eeldused seal, kus põhjavesi valgub maapinnale poosetest vettpidavatest kihtidest, mis soodustab väljavoolanud vee laialivalgumist. Nõrglubjalasundit tekitavad allikad, nn nõrglubjaallikad on Euroopa Liidus kõrgelt väärtustatud ohustatud elupaigatüüp.

Vääna jõe ja Kuivajõe hoiuala moodustamise ning Valgejõe hoiuala laiendamise eeldused on:

- 1) kohustus kaitsta vastavalt loodusdirektiivile ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele;
- 2) jõgedes elavate liikide ja nende elupaikade ohustatus.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Laiendataval Valgejõe hoiualal vajavad kaitset jões elutsevad liigid rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), saarmas (*Lutra lutra*) ja harilik võldas (*Cottus gobio*) ning nende elupaigad. Kalanduslikult on Valgejõgi väga väärtuslik. Jõe ülemjooks ja enamik keskjooksust kuulub forellijõe ja alamjooks produktiivse forelli-harjuse-lõhejõe tüüpi. Valgejõgi on praegu üks väheseid suuremaid jõgesid, kus koevad arvukamalt lõhe ja meriforell ning mida peaaegu kogu ulatuses asustab jõeforell (A. Järvekülg. Eesti jõed. Tartu, 2001).

Valgejõe hoiuala kaitse eesmärk on kaitsta elustiku mitmekesisust ja kaitsealuste liikide elupaiku: elupaigatüüpi, mida loodusdirektiiv nimetab I lissas, selleks on jõgede ja ojade (3260) kaitse. Elupaigatüübi jõed ja ojad esinduslikkuse hinnang Valgejõe hoiualale on B (esinduslik).

Moodustataval Vääna jõe hoiualal vajavad kaitset harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus cobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ja saarmas (*Lutra lutra*) ning nende elupaigad. Jõgi on ära märgitud keskkonnaministri 9. oktoobri 2002. a määruses nr 58 „Lõheliste ja karpkalalaste elupaikadena kaitstavate veekogude nimekiri ning nende veekogude vee kvaliteedi- ja seireõudused ning lõheliste ja karpkalalaste riikliku keskkonnaseire jaamad”.

Vääna jões on teada jõesilmu ja võldase arvukate asurkondade esinemine. Kaitstes näiteks jõesilmu nende elupaikade kaudu, kaitstakse tegelikult kogu kalastikku, sest needsamad

kiirevoolulised kruusase põhjaga lõigud, mis sobivad silmudele koelmuks, on vajalikud ka teistele jõgedes elavatele kaladele kude- ja elualadena. Jõe alam- ja keskjooksul, suudmest kuni Vahiküla joastikuni, puuduvad kalade liikumist takistavad rändetõkked. 21,5 km pikkune rändetõketeta jõelõik on Eesti vooluveekogudel harv nähtus. Väana jõel on katsepüüke läbi viidud aastakümneid uuringute rõhk on olnud jõe alamjooksul, kus Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut teeb igal aastal lõhilaste seirepüüke. Teada on vähemalt 17 kalaliigi esinemine: jõesilm, ojasilm, trulling, lepamaim, hink, võldas, viidikas, tippviidikas, lõhe, meriforell, jõeforell, luukarits, ogalik, särg, haug, ahven, kiisk. Märkimist väärt on hingu ulatuslik ja kohati arvukas levik. 2002. aastal oli hink levinud Väana jõe suudmest kuni Alliku paisuni. Teistest kalaliikidest on Väana jões levinuimad lepamaim ja trulling. Väga tõenäoliselt esinevad loodusalal ka rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) ja jäähind (*Alcedo atthis*).

Väana jõe hoiuala kaitse eesmärk on kaitsta elustiku mitmekesisust ja kaitsealuste liikide elupaiku: elupaigatüüpi, mida loodusdirektiiv nimetab I lisas, selleks on jõgede ja ojade (3260) kaitse. Elupaigatüübi jõed ja ojad esinduslikkuse hinnangud varieeruvad vahemikus B–C (esinduslik kuni keskmise, arvestatava esinduslikkusega).

Moodustataval Kuivajõe hoiualal vajab kaitset harilik võldas (*Cottus cobio*) ja tema elupaik. Kuivajõe alamjooksu karstialal kaob jõgi suure kurisu kaudu maa alla ja ilmub 2 km Kose-Uuemõisa alevikust põhjapool arvukate karstiallike kaudu taas maapinnale. Seda allikate rühma peetakse Eesti veerohkeimaks (kogudeebet kuni 8000 l/s). Võldas on paikse eluviisiga põhjakala ja võrdlemisi väikese levimisvõimega, seega osutuvad ebasoodsate elutingimustega jõelõigud talle tihti levila laiendamisel ületamatuks takistuseks.

Kuivajõe hoiuala kaitse eesmärk on kaitsta elustiku mitmekesisust ning kaitsealuste liikide elupaiku: elupaigatüüpi, mida loodusdirektiiv nimetab I lisas, selleks on jõgede ja ojade (3260) ja nõrglubja-allikate (*7220) kaitse. Elupaigatüübi jõed ja ojad esinduslikkuse hinnangud varieeruvad vahemikus A–B (väga esinduslik kuni esinduslik). Omapäraseid on karstiallikad, kus maa alla neeldunud ojad-jõed, nn salajõed, maapinnale naasevad, nagu Kuivajõel.

Loodusalana kaitse alla võtmisel kogutud informatsioon alade väärtuste kohta on koondatud Eesti Loodushoiu Keskuse poolt 2001. aastal tehtud projekti „Ülevaade EL loodusdirektiivi mage- ja riimvete elupaikadest ning taime ja loomaliikidest” aruandesse.

Valgejõel, Väana jõel ja Kuivajõe lõikude kaitse alla võtmine on põhjendatud ka asjaoluga, et nimetatud jõed kuuluvad kogu ulatuses nn lõhilaste jõgede hulka (keskkonnaministri 15. juuni 2004. a määruse nr 73 „Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu”), kus vastavalt looduskaitseaduse §-le 51 on keelatud uute paisude rajamine ja olemasolevate paisude rekonstrueerimine ning veekogu loodusliku sängi ja hüdroloogilise režiimi muutmine.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Kaitseala kaitseréžiimi valik pole põhjendatud, kuna enamiku looduskaitseaduse §-des 30 ja 31 sätestatud piirangute rakendamine ei ole vajalik, sest kaitse eesmärgiks olevas jões neid tegevusi ei toimu või ei ohusta tegevused kaitse eesmärki (näiteks rahvaürituste korraldamine,

jahipidamine). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

Hoiuala kaitseriim on sobiv jões elavate liikide ja nende elupaikade kaitseks ning hoiuala kaitseriim tagab alal kujunenud või kujunevate looduslike koosluste ja kaitstavate liikide elupaikade soodsa seisundi, samuti elustiku mitmekesisuse.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiirid

Hoiuala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et alal esinevate loodusväärtuste kaitse oleks tagatud, kehtestatud piirangud oleksid proportsionaalsed ning ala piirid oleks looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Piiritlemisel on kasutatud selgepiirilist ja ajas vähe muutuvat objekti – jõgede veepiiri. Hoiualade ulatus tuleneb jõgedel esinevatest looduslikest tõketest (astangud, karstiala piir), mis oluliselt piiravad kaitse eesmärgiks seatud liikide ja elupaikade levikut. Kõik hoiualad moodustatakse ainult veepeeglile ja jõgede kaldamaa ei kuulu hoiuala koosseisu.

Vääna jõe hoiualaks on jõelõik jõesuudmest Lohusalu lähel kuni Vahikülani, kuhu suubub vasakult kaldalt Vanamõisa peakraav.

Valgejõgi (suudmest ülesvoolu) jääb osaliselt Lahemaa rahvuspargi koosseisu, edasi on lühike lõik kaitstud Valgejõe hoiualana, siis järgneb kaitsmata jõelõik, järgnev jõelõik jääb Põhja-Kõrvemaa maastikukaitseala koosseisu, edasi tuleb jällegi kaitsmata jõelõik, mis piirneb Ohepalu looduskaitsealaga. Seega on otstarbekas luua Valgejõe looduskaitsealalt katmata lõikudele (Valgejõe loodusala siseriikliku kaitseta osas) hoiuala, millele lisanduks olemasolev Valgejõe hoiuala, et moodustuks üks ühine Valgejõe hoiuala.

Kuivajõe hoiualaks on jõelõik Pirita jõkke suubumisest kuni karstiala piirini ehk neeldumiskohani. Kuivajõe hoiuala piiritlemiseks on kasutatud Eesti põhikaardile kantud jõesängi välispiire.

Vääna jõe ja Kuivajõe puhul on otstarbekas hoiualad luua Vääna jõe ja Kuivajõe loodusala piires, et tagada jõgedele ka siseriiklik kaitse.

Vääna jõe hoiuala kogupindala on 28,89 ha, millest riigimaa moodustab 11,26 ha, eramaa 16,77 ha ja munitsipaalmaa 1,06 ha. Hoiuala maaomanike arv on 115. Valgejõe hoiualal suureneb kaitstava ala pindala 24,55 ha võrra, millest riigimaa moodustab 20,80 ha ja eramaa 3,75 ha. Hoiuala maaomanike arv on 14. Kuivajõe hoiuala kogupindala on 1,09 ha, mis on kogu ulatuses eramaa. Hoiuala maaomanike arv on 17.

Hoiualade piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid seisuga oktoober 2013. Hoiualade piirid on esitatud kaardil määruse lisas.

2.5. Kaitsekord

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud hoiualadel esinevaid loodusväärtusi, mida on hinnanud eksperdid Jaak Tambets, Rein Järvekülg ja Meelis Tambets. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed.

Hoiuala kaitse on reguleeritud looduskaitseseaduse §-ga 32. Vastavalt looduskaitseseaduse § 32 lõikele 2 on hoiualal keelatud hävitada ja kahjustada elupaiku ja kasvukohti, mille kaitseks on hoiuala moodustatud, ning oluliselt häirida kaitstavaid liike, samuti on keelatud tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Hoiualal tuleb arvestada ka looduskaitseseaduse §-s 14 sätestatud üldisi kitsendusi.

2.5.1. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või looduskaitseseaduse §-s 33 nimetatud tegevuse kavandamisel hoiuala teatise esitamisega hoiuala valitsejale. Teatis tuleb esitada Valgejõe, Väana jõe ja Kuivajõe hoiualal loodusliku kivimi või pinnase teisaldamise ning veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise korral.

Samuti tuleb hoiualadel arvestada looduskaitseseaduse §-s 14 sätestatud üldisi kitsendusi: ilma hoiuala valitseja nõusolekuta ei või muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba. Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis looduskaitseseaduse kohaselt vajab kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit. Kui tegevust ei ole kaitstava loodusobjekti valitsejaga kooskõlastatud või ei ole arvestatud kaitstava loodusobjekti valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

2.6. Määruses „Hoiualade kaitse alla võtmine Harju maakonnas” tehtavad muudatused

Kuna EÜ nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) ehk linnudirektiivi pealkiri on muutunud, siis asendatakse määruses läbivalt sõnad „EÜ nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ” sõnadega „Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ” vajalikus käändes.

Eeltoodust tulenevalt muudetakse esimene normitehniline märkus ja sõnastatakse järgmiselt: „EÜ nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25)”.

Kolmas normitehniline märkus muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „Hoiualade piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil, mille koostamisel on kasutatud kinnitatud kaitsealade välispiire, Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Kaartidega saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris (<http://register.keskkonnainfo.ee>) ja maainfosüsteemis (www.maaamet.ee)”.

Kuna Valgejõe hoiuala piiri muudetakse ja kaitse alla võetakse seni kaitsmata olnud Valgejõe lõik, siis asendatakse määruse lisas olev Valgejõe hoiuala kaart uue kaardiga (kahel lehel).

Kuna kaitse alla võetakse uued hoiualad, siis lisatakse määrusele kaardid „Vääna jõe hoiuala” ja „Kuivajõe hoiuala”.

3. Menetluse kirjeldus

Hoiualade kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 9. septembrist 7. oktoobrini 2013 Keskkonnaameti Harju kontoris, Harku, Kuusalu ja Kose Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 5 ja 30. septembril 2013 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 6. septembril 2013 kohalikus ajalehes Harju Elu. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 3. septembril 2013.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti hoiualadel paikneva kinnisasja 141 eraomanikule, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maanteeametile, Välisministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Eesti Kaitsevæele, Maa-ametile, Harku, Kuusalu ja Kose Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku kohta. Kirjadele vastas Kaitseministeerium ja Harku vallavalitsus, kellele koostati ja väljastati vastuskirjad 8. oktoobril 2013.

Tabel 1. Maaomaniku seisukoht vastuseks Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni poolt väljasaadetud kirjadele.

Arvamuse esitaja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Sauesõodi 19801:011:0017	Maaomaniku tähelepaneku kohaselt on paksukojaline jõekarp kadunud Vääna jõest rohkem kui kümme aastat ja ta ei nõustunud selle liigi kaitse eesmärgiks seadmisega.	Arvamusega ei nõustutud, kuna hoiuala kaitseb liigi elupaika, et võimaldada kaitse eesmärgiks seatud liigil neid taastasustada.

Ülejäänud vastanud kuus maaomanikku vastuväiteid ei esitanud, kirjades esitati võimalike piirangute kohta täpsustavaid küsimusi.

Avalikku arutelu ei toimunud, kuna eri väljaannetes avaldatud teade sisaldas infot, et vastava ettepanekuta avalikku arutelu ei korraldata.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktist 469 hõlmab Valgejõe hoiuala osaliselt Valgejõe loodusala, tulenevalt alapunktist 522 hõlmab Väana jõe hoiuala Väana jõe loodusala ning tulenevalt alapunktist 140 hõlmab Kuivajõe hoiuala Kuivajõe loodusala.

Valgejõe, Väana jõe ja Kuivajõe loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega nr 2009/94/EÜ millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 043 , 13.02.2009 lk 245–392).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale. Määruse rakendamine aitab tagada määruses nimetatud liikide ja elupaikade soodsa seisundi säilimist, mille läbi säilib looduskeskkonna mitmekesisus. Looduskeskkonna mitmekesisus tagab omakorda parema ja mitmekesisema elukeskkonna säilimise inimestele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Valgejõe, Väana jõe ja Kuivajõe hoiuala paiknevad tervenisti avalikus kasutuses oleval veealal ning maamaks seal ei rakendu. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

6. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti

teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

7. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastajaga ei ole sama paragrahvi lõigetes 1-3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastatud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister